

فعال شدن کامل ظرفیت‌های صنعت پتروشیمی مشروط به تحول در حکمرانی اقتصادی است

اهمیت راهبردی بخش خصوصی

وقتی پای حرف‌های قائم‌مقام انجمن صنفی کارفرمایی صنعت پتروشیمی می‌نشینیم، تصویری از صنعتی قدرتمند اما آسیب‌دیده نمایان می‌شود؛ صنعتی که با وجود نقش‌آفرینی ویژه در تولید ناخالص داخلی کشور، اما زیر سایه سیاست‌های ناهماهنگ و تصورات نادرست به حاشیه رانده شده است. او با صراحت می‌گوید که اصلی‌ترین مشکل صنعت پتروشیمی ایران در نوع نگاه و نحوه تعامل با بخش خصوصی و غیردولتی است. پرسش اساسی این است که چرا این صنعت با این همه ظرفیت و مزیت، آن‌گونه که شایسته است، نمی‌تواند در مسیر توسعه و جذب سرمایه‌گذاری پیش برود؟ در این گفت‌وگو، به دل مسائل و مشکلاتی می‌رویم که کمتر درباره‌شان گفته شده و راهکارهایی که می‌تواند پتروشیمی را از این بن‌بست رهایی بخشد.

صنعت پتروشیمی به‌عنوان یکی از ستون‌های اصلی اقتصاد ایران، نقش کلیدی در تأمین رشد صادرات غیرنفتی و افزایش تولید ناخالص داخلی دارد. با این حال، این صنعت با چالش‌های متعددی در زمینه حکمرانی اقتصادی، نظام قیمت‌گذاری خوراک و جذب سرمایه‌گذاری مواجه است که مانع از بهره‌برداری کامل از ظرفیت‌های بالقوه آن می‌شود. اهمیت این موضوع در برنامه‌های توسعه کشور بارها تأکید شده، اما همچنان شکاف‌هایی بین سیاست‌گذاری‌ها و نیازهای واقعی صنعت دیده می‌شود.

«ایران» برای بررسی دقیق‌تر این مسائل و دریافت دیدگاه‌های کارشناسی، به سراغ **فریبرز کریمایی**، قائم‌مقام انجمن صنفی کارفرمایی پتروشیمی رفته تا از زبان او از جایگاه راهبردی پتروشیمی در اقتصاد کشور، مشکلات موجود و چشم‌اندازهای پیش‌روی آن بشنویم.

■ اگر بخواهیم صنعت پتروشیمی را در یک قاب کلی ببینیم، این صنعت امروز چه جایگاهی در اقتصاد ایران دارد و چرا از آن به‌عنوان یکی از پیشران‌های اصلی رشد اقتصادی نام برده می‌شود؟

برای پاسخ به این سؤال باید ابتدا مقدمه‌ای در خصوص اهمیت چند متغیر کلیدی در اقتصاد ایران بیان کنم. در همه برنامه‌های توسعه پس از انقلاب، «صادرات غیرنفتی» یکی از اهداف اصلی بوده است؛ چرا که رشد تولید ناخالص داخلی بدون تقویت صادرات پایدار محقق نمی‌شود. تولید ناخالص داخلی (GDP) به‌عنوان مهم‌ترین شاخص کلان اقتصادی، حاصل مجموع مصرف، سرمایه‌گذاری، مخارج دولت و صادرات منهای واردات است. افزایش هر یک از این مؤلفه‌ها به‌جز واردات به رشد تولید ناخالص داخلی منجر می‌شود.

ایران نیز با توجه به ساختار اقتصادی مبتنی بر نفت، گاز، پتروشیمی و معدن، ذاتاً دارای اقتصادی انرژی‌محور است. در این میان، صادرات غیرنفتی یکی از پایدارترین و راهبردی‌ترین عوامل رشد اقتصادی به‌شمار می‌آید. بر همین اساس، سیاست‌گذاران در ۶ برنامه توسعه که پس از انقلاب تدوین شده با در نظر گرفتن ابزارهایی همچون معافیت‌های مالیاتی و مشوق‌های صادراتی تلاش کرده‌اند تا صادرات غیرنفتی را افزایش دهند.

در این چهارچوب، جایگاه صنعت پتروشیمی کاملاً برجسته است. شرکت‌های پتروشیمی به‌عنوان بخشی که تحت پوشش وزارت نفت فعالیت می‌کنند، حدود ۶ تا ۷ درصد تولید ناخالص داخلی کشور و نزدیک به ۲۷ درصد صادرات غیرنفتی را به خود اختصاص می‌دهند؛ یعنی بیش از یک چهارم کل صادرات غیرنفتی ایران.

از زاویه‌ای دیگر، صنعت پتروشیمی نقش مهمی در تأمین خوراک صنایع پایین‌دستی دارد. این صنعت سالانه حدود ۱۰ میلیون تن و با احتساب اوره حدود ۱۱ تا ۱۲ میلیون تن محصول را در بازار داخلی عرضه می‌کند؛ موادی که در صورت نبود تولید داخلی، ناچار به واردات آنها بودیم. از آنجا که واردات انرژی منفی بر تولید ناخالص داخلی دارد، پتروشیمی در عمل به‌عنوان یک عامل بازدارنده کاهش تولید ناخالص داخلی عمل می‌کند.

صنعت پتروشیمی سالانه حدود ۲ تا ۲.۴ میلیون تن اوره مورد نیاز بخش کشاورزی را با قیمت‌های پایین تأمین می‌کند. این در حالی است که بخش قابل توجهی از مطالبات این صنعت در این

حوزه همچنان پرداخت نشده و در عمل پتروشیمی بخشی از بار سیاست‌های حمایتی دولت را بر دوش می‌کشد؛ موضوعی که یکی از مزیت‌ها و در عین حال چالش‌های این صنعت به‌شمار می‌آید. این اعداد و ارقام اهمیت صنعت پتروشیمی را در توسعه زنجیره ارزش و تقویت سایر بخش‌های اقتصادی نشان می‌دهد؛ بخش‌هایی که خود می‌توانند در مراحل بعدی به رشد تولید ناخالص داخلی کمک کنند.

■ صنعت پتروشیمی چه جایگاهی در تحقق اهداف برنامه هفتم توسعه دارد؟

اگر بخواهیم برنامه هفتم توسعه را در دو شاخص خلاصه کنیم، باید به رشد سالانه ۸ درصدی تولید ناخالص داخلی و رشد ۲۳ درصدی صادرات غیرنفتی اشاره کنیم. معنای این اهداف کاملاً روشن است: صادرات غیرنفتی که در سال پایه ۱۴۰۲ حدود ۵۰ میلیارد دلار بوده، باید تا سال ۱۴۰۷ به حدود ۱۴۱ میلیارد دلار برسد؛ یعنی افزایشی نزدیک به ۹۱ میلیارد دلار.

صادرات غیرنفتی
یکی از پایدارترین
و راهبردی‌ترین
عوامل رشد
اقتصادی به
شمار می‌آید. بر
همین اساس،
سیاست‌گذاران
در ۶ برنامه
توسعه که پس
از انقلاب تدوین
شده با در نظر
گرفتن ابزارهایی
همچون
معافیت‌های
مالیاتی و
مشوق‌های
صادراتی تلاش
کرده‌اند تا
صادرات غیرنفتی
را افزایش دهند